

Robusta, Totanus of toch Britannica?

Reactie op een artikel van K.Koopman in OHV 66:16-19, IJslandse Tureluurs wat zijn dat ?

Jan de Jong

Inleiding.

Kunnen IJslandse tureluurs (*Tringa totanus robusta*) op grond van metingen onderscheiden worden van Continentale tureluurs , dat vraagt Klaas Koopman (K.K) zich af in zijn artikel in OHV 66.

K.K. neemt op grond van enkele literatuurgegevens aan, dat individuele IJslandse Tureluurs in Nederland niet of nauwelijks op grond van vleugelmaten onderscheiden kunnen worden van Continentale Tureluurs.

K.K. gebruikte in zijn artikel geen eigen gegevens van vangsten op het Wad, en geeft geen vergelijkingen met Friese broedpopulatie / binnenlandvangsten en kustvangsten.

Wel citeert hij uit de literatuur gegevens van enkele Nederlandse ringers , waaronder o.a. namen als Boere ,Speek ,Eenshuistra en ondergetekende. Boere rekende alle Tureluurs met een vleugellengte vanaf 168 mm (gemeten aan levende vogels!) tot de ondersoort "robusta". Volgens K.K. zou Boere later verklaard hebben , dat 170 mm (nog steeds levende vogels!) beter zou zijn. In de mij voorhanden zijnde literatuur heb ik deze verklaring tot mijn spijt niet gevonden , ook in OHV staat hiervan niets vermeld!

Wat zegt de literatuur?

Eykman e.a. (1949) melden dat "robusta" in het winterkleed niet van "totanus" is te onderscheiden , behalve , dat de bovendelen van "robusta" donkerder van tint zijn dan van de nominaatvorm.

Als andere broedplaatsen voor de IJslandse tureluur noemen Eykman e.a. (1949) onder anderen Faroer en Groenland (zeldzaam).

Als vleugelmaten geven Eykman e.a. op voor "robusta" en "titanus":

"robusta"	mn 157 - 171 mm (24 balgen)
	vr 158 - 170 mm (15 balgen)
"titanus"	mn 143 - 162 mm (15 balgen)
	vr 156 - 162 mm (?)

De gegevens van Eykman zijn met methode 2 (Svensson 1984) gemeten aan gebalgede vogels! Meetmethode 3 van Svensson (flattened and straightened wing) wordt door veel ringers in het veld echter gebruikt! Volgens Svensson geeft methode 3 circa 1.5% hogere uitkomsten dan methode 2.

Engelmoer e.a.(1983) geeft voor de tureluur een gemiddelde (!!) krimp van vleugels aan van 2.1%. Rekenen we met de gemiddelde krimp van 2.1% en het verschil in methode(1.5%) dan zien de vleugelmaten van Eykman e.a er zo uit:

"robusta"	mn 163 - 177 mm	"titanus"	mn 148 - 168 mm
	vr 161 - 168 mm		vr 164 - 176 mm

De overlap die K.K. aangeeft bij "robusta" en "titanus" is dus al meer dan 50 jaar bekend in Nederland!

Ook in later jaren , na 1950 , wordt steeds duidelijker dat de overlap aan vleugelmaten bij "robusta" en "titanus" groot is.

Glutz von Blotzheim et al.(1977)vermelden onder andere de gegevens van balgen van "robusta" uit het Zoologisch Museum te Amsterdam , welke gevonden zijn in de wintermaanden januari en februari.

"robusta"	mn 163 - 173 mm (gem. 168.6)	9 balgen
	vr 161 - 177.5 mm (gem. 171.6)	24 balgen

In het "Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and Nord Africa" (Cramp e.a. 1983) staat een lijst met vleugelmaten van "titanus" afgedrukt ,die alle tot de broedvogels van Nederland en België behoren.

"titanus"	mn 150 - 165 mm (29 balgen)
	vr 155 - 166 mm (18 balgen)

Opvallend is dat van zowel "robusta" als "titanus" slechts een 20 of 30 tal vogels is onderzocht! Is dit voldoende om conclusies te trekken? De krimp is (let wel) gemiddeld 2.1%. Wat is echter de minimale en wat de maximaal gemeten krimp bij deze gemeten tureluurs? Dit laatste is ook duidelijk niet in de (voor handen zijnde) literatuur teruggevonden. Krimp in balgen is natuurlijk belangrijk om te weten , doch als ringer

zijnde heb je te maken met levende vogels , en zul je een en ander moeten relateren.

Eigen materiaal.

De vogel die K.K. noemde in zijn artikel met een vleugellengte van 167 mm , en door mij gepubliceerd in Vanellus 40 in Vogelnieuws, was niet alleen!

Op 16 januari 1987 zijn er namelijk 5 dode IJslandse tureluurs op Ameland gevonden door D.C.Visser uit Hollum. Alle 5 vogels werden me toegezonden in een schoenendoos! De vogels zijn na enige tijd gedroogd , en daarna gemeten.Van slechts twee vogels is een gewicht genoteerd bij aankomst ,dat waren de gave exemplaren.

De vogels zijn op grond van het veel donkerder bovenkleed (na droging) , grotere vlektekening en grote vleugelmaat toegeschreven aan "robusta", en er is geen moment getwijfeld aan de juistheid hiervan.

Het voorkomen van "robusta" langs de kust (Waddengebied) is in de maanden januari en februari een gewone zaak , ook volgens de literatuur.

Archief:DATA BANK Ringer 403 Nederlandse Ringcentrale

Tringa totanus robusta	1	2	3	4	5	6	7
Vleugel	174.0	171.0	167.0	171.5	173.0	172.5	179.0
Staart	.....	70.0	70.0	74.5	69.0	70.0	69.0
Loopbeen	.....	48.6	50.4	50.7	48.8	49.5	44.9
Snavel tot bev.	.....	42.4	38.5	41.7	40.5	....	40.3
Snavel + kop	.....	75.0	71.6	75.5	74.2	....	69.8
Snavel tot schedel	.....	51.5	48.4	51.7	50.0	....	....
Gewicht in gram	.....	....	....	117.0	112.0	....	....
Geslacht/leeftijd	- N1	V N1	M N1	M N1	V N1	V N1	- N1

Naast de vondsten van Ameland (nummers 1 t/m 5) bevinden zich in mijn DATABANK nog twee vogels waarvan biometrie is verzameld. Een te Lauwersoog op 02 februari 1985 dood gevonden ex. (zonder kop) en sterk vermagerd (nr.6),en een op 24 februari 1985 dood gevonden vogel op de Afsluitdijk tussen Kornwerderzand en Breezanddijk (nr.7). De nr's 6 en 7 zijn vers gemeten ,nr's 1 t/m 5 in gedroogde toestand.

Discussie.

Ondersoortbepaling van vogels is altijd al een probleem geweest; wat de ene ringer gemakkelijk aanneemt, is voor een ander een hevig discussie-punt.

In dit geval is het van groot belang dat je als ringer meer doet met de verzamelde biometrie van de geringde vogel. Nederlandse steltloperingers zouden al hun gegevens eens in een DATABANK moeten opnemen. Gelukkig is met de start van een Biometrie-Commissie al een stap in de goede richting gezet. Nu de uitwerking en indeling van de onderzoek-schema's nog!

Het probleem wat K.K. schetste omtrent de ondersoorten "robusta" en "totanus" heeft naast verschillen in de literatuuropgaven, ook te maken met een stuk praktijk in het veld. De vogels worden vaak tijdens nachtelijke uren in het veld gevangen, wat mogelijk problemen op kan leveren met het waarnemen van donkere en lichte tinten. Onderzoek met behulp van de statistische methode lijkt me zinvol. Wel moeten we als ringers er van uit blijven gaan dat we alleen (onder)soorten ringen waar we 100% zelf achter staan!

Prater et al. (1977) geeft in de "Guide to the identification and ageing of Holarctic Waders" aan dat er in Europa twee ondersoorten van de tureluur voorkomen, n.l. *Tringa totanus robusta* (IJsland) en de nominaatvorm *Tringa totanus totanus* (Spanje en Skandinavië). De rest van de tureluurs vormen een hybride zone (Engeland, Noord Frankrijk, België, Nederland, West Duitsland en Denemarken) volgens Prater et al. (1977).

De Britse vorm *Tringa totanus britannica* wordt beschouwd als niet langer meer te onderscheiden van "robusta" en "totanus" (Prater et al. 1977). Mede op grond van bovenstaande publicatie's pleit K.K. ervoor om dan in Nederland ook maar geen onderscheid te maken tussen de twee groepen. De status van onze Nederlandse Tureluur behoort echter nog steeds tot de vorm *Tringa totanus totanus*.

Vogels die in het Nederlandse Waddengebied gevangen zijn kunnen mijns inziens afkomstig zijn van IJsland, Faroer, Skandinavië en zelfs Engeland. Uit een mij persoonlijk voor handen zijnde terugmelding is me bekend dat een Britse vogel, geringd op 19 januari 1985 te Fagbury

als na 2kj. aangetroffen is (vers dood) in een staand "botnet" op Ameland (London DS.37623).

Deze vogel is dus geringd in een winterperiode op Britse bodem ,en is in een (zachte) winter (vinddatum 28 dec 1991) teruggemeld aan de Ned. kust. Volgens de Britten was de vogel een "gewone" tureluur. Helaas zijn geen biometrische gegevens vastgelegd door ringer en vinder van deze vogel. Mogelijk komen er in het Nederlandse Waddengebied in zachte winters meer vogels van Britse herkomst ("britannica") voor, en is zo de grote overlap aan vleugelmaten in Nederland te verklaren.

Slot.

Naar mijn mening moeten we dus ,op grond van uitsluitend literatuurgegevens, niet overgaan tot het samenvoegen van de ondersoorten "robusta" en "totanus" op ringlijsten en ringverslagen:

1. Er is nog veel te weinig bekend (gepubliceerd) over biometrie van onze eigen broedvogels (*Tringa totanus totanus*).
2. Overwintering van "Robusta" en "totanus" komt in Waddengebied voor, "robusta" van IJsland en "totanus" van Duitse, Deense en zelfs Skandinavische herkomst.
3. In welke mate komen Britse vogels voor in ons Waddengebied , en wat is de ondersoort? Nadere studie van o.a. biometrie en kleedbeschrijving is hierbij noodzakelijk.
4. In Nederland moet naast de Ringgegevens van de Nederlandse Ringcentrale een DATA BANK opgezet worden , om o.a. deze vraagstelling goed te kunnen beantwoorden (dit geldt ook voor andere soorten).

5. Men kan niet zo maar literatuurgegevens o.a. maten van balgen, gaan vergelijken met vers gemeten maten aan levende vogels; de krimp aan vleugels is variabel (Svensson ,1984).
6. Meetmethoden moeten in ieder geval in Nederland uniform worden uitgevoerd in het veld .Voor het meten van vleugellengten b.v. alleen methode 3 Svensson(1984) gebruiken. Gebruik m.i. alleen richtlijnen VT!
7. Nederlandse ringers kunnen materiaal voor onderzoek (biometrie, etc.) ter beschikking stellen , en naast biometrie ook vangstinspanning (aantal meters net) ,vangstmethode en vangsttijd aangeven.

Tot zover mijn reactie op het artikel van Klaas Koopman.

Literatuur.

- Boere ,G.C.1976. The significance of the Dutch Waddenzee in the annual life cycle of arctic, subarctic and boreal waders. part 1.The function as moulting area.Ardea 64: 210-219.
- Cramp,S. et al.1983.Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa.vol.3.
- Eenshuistra,O.1973. IJslandse Tureluur *Tringa totanus robusta* (Schioler) in het Noorderleeg. Vanellus 26:251.
- Eykman,C. et al.1949.De Nederlandse Vogels.deel 3.
- Glutz von Blotzheim,Urs.N.et al. 1977.Handbuch der Vogel Mitteleuropas.band 7.
- Jong ,J de.1987.Vogelnieuws .Vanellus 40:50-53.
- Koopman,K. IJslandse Tureluurs,wat zijn dat?.Op Het Vinketouw 66:16-19.
- Prater,A.J.et al.1977.Guide to the identification and ageing of Holarctic Waders.BTO Guide 17.
- Speek,B.J. en Speek.G.1984. Thieme's vogeltrekAtlas.
- Svensson,L.1984.Identification guide to European passerines.
- Witherby et al.1958.The Handbook of British Birds.vol.4.